

22 juni 2015

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN

In de Gemeente Terneuzen

ANNELOT LIEFTING

HANS VERWIJS

Titelblad

Titel: De mate van consistentie in de aanpak van spijbelen
Ondertitel: In de gemeente Terneuzen
Datum: 22 juni 2015
Cursus: Thesis Pedagogische Wetenschappen (200600042)
Begeleider: Dr. Chris Baerveldt
Universiteit Utrecht
Door: Annelot Liefing (5626730)
Hans Verwijs (4029852)

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Voorwoord	4
Abstract	5
Inleiding	6
Theoretisch Kader.....	7
Strafkant	8
Zorgkant	8
Samenwerking	9
Consistentie.....	10
Consequenties voor het onderzoek	10
Methoden	11
Resultaten	12
Achtergrond gemeente Terneuzen	12
Netwerk	13
Aanpak strafkant	14
Aanpak zorgkant	15
Samenwerking	16
Consistentie.....	17
Suggesties ter verbetering.....	18
Conclusie.....	19
Discussie	20
Literatuur	23
Bijlage 1	27

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

Interview met coördinatoren op onderwijsinstelling.....	27
Interview orthopedagoog.....	28
Interview leerplichtambtenaren RBL.....	29
Interview sleutelinformant Bureau Halt	31
Interview leerlingen	32
Bijlage 2: Logboek.....	34

Voorwoord

Deze thesis is uitgevoerd in het kader van de bachelor Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Deze thesis is bestemd voor de begeleidende docent, dr. Chris Baerveldt, alle sleutelinformaten uit de gemeente Terneuzen en voor alle overige geïnteresseerden. Wij willen bij deze dr. Chris Baerveldt bedanken voor zijn begeleidende rol en voor het geven van opbouwende feedback tijdens het schrijven van de thesis. Verder gaat onze dank uit naar alle sleutelinformanten uit de gemeente Terneuzen, zij hebben mede voor het tot stand komen van deze thesis gezorgd. Als laatste willen wij onze medestudenten bedanken voor het geven van feedback.

Utrecht, juni 2015

Abstract

In de gemeente Terneuzen is het netwerk rondom de aanpak van spijbelen door jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar onderzocht op kwaliteit van de samenwerking en de consistentie in de aanpak van spijbelen. Er zijn interviews afgenomen onder 8 sleutelinformanten vanuit verschillende organisaties uit het netwerk. Ook zijn er een aantal korte interviews afgenomen met leerlingen. Daarnaast is er gebruik gemaakt van (gemeentelijke) beleidsstukken. Uit dit onderzoek is gebleken dat door middel van het Intern Zorg Team (IZT) en het Zorg Advies Team (ZAT) de samenwerking goed verloopt. In deze teams komen de betrokken instanties rondom een regelmatig spijbelende leerling bij elkaar om te kijken welke aanpak het best passend is en welke instantie(s) zich daar mee bezig houden. Hulpverleners en straffen wordt op deze manier op elkaar afgestemd wat bevorderend is voor een consistente aanpak. Sleutelinformanten gaven allen aan dat er sprake is van korte lijnen door de komst van deze teams. De rol van de mentor lijkt cruciaal te zijn in de aanpak van spijbelen in Terneuzen, zij hebben vooral een signalerende functie. Er bestaat een verschil in aanpak per mentor. Daarnaast zijn er verschillen te zien tussen de verschillende onderwijsniveaus, op de lagere opleidingsniveaus spelen de mentoren een grotere rol en is er meer aandacht voor de 'zorgkant' van de leerlingen.

Inleiding

Sinds 1 januari 2015 is de nieuwe Jeugdwet van kracht; alle ondersteuning, hulp en zorg aan kinderen en hun opvoeders, wat eerder te taak was van de provincies en het Rijk, zijn nu de verantwoordelijkheid van de gemeenten. De transitie van verantwoordelijkheden en de financiering in de jeugdzorg, beoogt een transformatie om de zorg voor de jeugd en hun opvoeders te veranderen en te verbeteren. Het moet ervoor zorgen dat de zorg voor jeugd en gezin sneller, effectiever en dichter bij het gezin wordt georganiseerd (JSO, 2015). Daarnaast zijn er ook andere transities gaande, zoals de transitie van het passend onderwijs. Sinds 1 augustus 2014 hebben scholen hebben de plicht om ieder aangemeld kind een passende onderwijsplek te bieden. De gemeenten zijn sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de aansluiting van de jeugdzorg met het passend onderwijs (JSO, 2015).

Deze transities grijpen op elkaar in en zijn onderdeel van het totale jeugdbeleid, van preventief tot curatief. Het onderwijs is verantwoordelijk voor kwalitatief goed en passend onderwijs aan leerlingen. De gemeente is verplicht op grond van de leerplichtwet en de kwalificatiewet leerlingen tot 18 jaar die spijbelen, dreigen uit te vallen op of al zijn uitgevallen, te begeleiden. De gemeente wil de jongeren zo snel mogelijk terug naar het onderwijs krijgen of zal zorgen voor begeleiding naar zorg of hulp. Met de leerplicht kan de gemeente zelfs zo ver gaan dat de jongere een Halt- of taakstraf kan krijgen.

Ook de gemeente Terneuzen heeft er sinds 1 januari 2015 veel taken bij gekregen als het gaat om het jeugdbeleid. De gemeente Terneuzen is een gemeente in de provincie Zeeland en telt op 1 mei 2014 54.771 inwoners, waaronder 4876 jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. 2882 jongeren volgden in de periode van 2013 tot 2014 voorgezet onderwijs op een middelbare school in de gemeente Terneuzen (CBS, 2015).

In dit onderzoek zal gekeken worden naar de kwaliteit van de aanpak van spijbelen. Nu de gemeente Terneuzen met het ingaan van de Jeugdwet een veel grotere verantwoordelijkheid heeft omtrent het jeugdbeleid, is het noodzakelijk te onderzoeken of de verschillende vormen van zorg die in de gemeente aangeboden worden, wel op elkaar afgestemd zijn. In dit onderzoek zal daarom antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag: *"In hoeverre is er sprake van consistentie tussen de verschillende instanties die betrokken zijn bij de aanpak van spijbelen in de gemeente Terneuzen?"*. Om antwoord te kunnen geven op deze vraag, zijn de volgende deelvragen opgesteld: (1) Welke instanties zijn betrokken bij de aanpak van spijbelen?; (2) Hoe verloopt de samenwerking tussen de verschillende instanties?; (3) In hoeverre is er sprake van een consistentie in de aanpak?

Dit onderzoek is ten eerste uitgevoerd omdat er nog geen onderzoek is gedaan naar de mate van consistentie in de aanpak van spijbelen binnen de gemeente

Terneuzen. Ten tweede is dit onderzoek uitgevoerd in het belang van het kind. Spijbelen is een belangrijke risicofactor voor voortijdig schoolverlaten wat kan resulteren in een laag opleidingsniveau, verminderde kansen op de arbeidsmarkt en werkloosheid (Darmody, Smyth, & McCoy, 2008). Voor het naar schoolgaande kind is het daarom belangrijk dat er door de verschillende betrokken instanties een eenduidige aanpak gehanteerd wordt, zodat het kind naar school kan blijven gaan. Daarnaast is kan de aanpak van spijbelen helpen in het signaleren van achterliggende problematiek, zodat eventuele nodige hulp ingezet kan worden voor het kind.

Dit onderzoek richt zich op jongeren van 12 tot en met 18 jaar. We hebben hier dus te maken met middelbare scholieren die leerplichtig zijn. Instellingen die bij ons onderzoek betrokken zijn, zijn het Regionaal Bureau Leerplicht, een middelbare school in Terneuzen, Gemeente Terneuzen, bureau HALT, de GGD en het CJG. Daarnaast zijn diverse middelbare scholieren geïnterviewd.

Theoretisch Kader

Spijbelen komt in allerlei varianten voor; het overslaan van specifieke lessen, geregistreerde afwezigheid, door de ouders gedoogde afwezigheid, psychologische afwezigheid, schoolweigering en schoolfobie (Reid, 2010). Stoll (1990) verwijst met het begrip spijbelen naar 'afwezigheid op school zonder legitieme reden'. Er is geen eenduidige definitie van spijbelen, maar onderzoek van Bye en collega's (2010) heeft uitgewezen dat bij alle gangbare definities de benaming van 'ongeoorloofde absentie van school' voorkomt.

Spijbelen is een belangrijke risicofactor voor voortijdig schoolverlaten wat kan resulteren in een laag opleidingsniveau, verminderde kansen op de arbeidsmarkt en werkloosheid (Darmody, Smyth, & McCoy, 2008). Verder is er op de lange termijn bij spijbelen jongeren een verhoogde kans op criminaliteit, geweld en delinquentie (Gary, 1996), maar ook op auto ongelukken en verkeersboetes (McCartt et al. 2003). Spijbelen heeft dus zowel consequenties voor de spijbelen jongeren zelf als voor de samenleving. Het spijbelen gedrag is gerelateerd aan meerdere risicofactoren waaronder lage inkomens, de samenstelling van het gezin, het niveau van de opleiding die ouders genoten hebben, ras en etniciteit, taalbarrières, peer-invloed, kwaliteit van de docent en schoolcultuur (Marvul, 2012). Ook een minder gestructureerd milieu en de daarbij horende verminderde ouderlijke toezicht is een factor dat kan bijdragen aan spijbelen gedrag van de jongere (Hunt & Hopko, 2009).

Spijbelen gedrag komt over het algemeen meer voor bij jongens, oudere kinderen en kinderen uit lagere sociaaleconomische klassen (Teasly, 2004). Bovendien laten kinderen die les volgen in het speciaal onderwijs hogere cijfers van spijbelen zien dan kinderen die in het reguliere onderwijs zitten (Alexander, Entwisle, & Kabbani, 2001).

Strafkant

In de aanpak van spijbelen is een onderscheid te maken tussen opleggen van sancties bij spijbelen, 'de strafkant' en het zorgen en hulpverlening, 'de zorgkant'. Jongeren tussen de 5 en 18 jaar zijn verplicht onderwijs te volgen, totdat ze een startkwalificatie hebben of 18 jaar worden. Voor leerlingen van 5 tot 16 jaar heet dit de leerplicht. Spijbelen wordt daarom beschouwd als een wetsovertreding, vergelijkbaar met alcoholgebruik door minderjarigen of het weglopen van huis (Steinhart, 1996). In de jaren 1960-1970 begonnen de rechtbanken de wetsovertreders door te verwijzen naar sociale diensten, ter vervanging van het plaatsen in instellingen voor delinquente jongeren. Dit is al snel veranderd naar het opleggen van zwaardere sancties, zoals taakstraffen en ouderlijke boetes. Dit heeft grotendeels te maken met de toegenomen angst voor jeugdcriminaliteit (Hirschfield, 2008 ; Steinhart, 1996). Zoals eerder beschreven is er voor de spijbelende leerling een verhoogde kans op criminaliteit, geweld en delinquentie (Gary, 1996). Daarnaast heeft de toename van de jeugdwerkloosheid ervoor gezorgd dat spijbelen en uitval als een maatschappelijk probleem wordt gezien, waardoor sanctionering belangrijker is geworden (Vries & de Jong, 1993)

In Nederland is het huidige strafsysteem zo georganiseerd, dat wanneer een leerling regelmatig spijbelt, dit wordt gemeld bij het verzuimloket van de Dienst Uitvoering Onderwijs door de onderwijsinstelling waar de leerling lessen volgt (Baat, Missing, & Prins, 2014). Vervolgens wordt deze melding doorgegeven aan de leerplichtambtenaar van de desbetreffende gemeente. Zij doen verder onderzoek en kijken welke sancties uiteindelijk zullen worden opgelegd. Dit kan in verschillende vormen, namelijk door middel van een proces-verbaal, taakstraf, Halt-afdoening, geldboete en in ernstige gevallen kan de rechter de leerling een voorwaardelijke gevangenisstraf met proeftijd opleggen (Halt, 2015; Rijksoverheid, 2015).

Zorgkant

Naast de sanctionering van spijbelen is er ook aandacht voor achterliggende problematiek. Een hybride systeem, waarbij zowel aandacht is voor het rechtssysteem als voor de hulpverlening, blijkt het meest effectief te zijn in de aanpak van spijbelen (Haight, Chapman, Hendron, Loftis, & Kearney, 2014). Zoals eerder uit de literatuur is gebleken zijn de oorzaken van spijbelen zeer divers. De risicofactoren die bijdragen aan het ontstaan, bevinden zich in alle leefmilieus zoals factoren in het kind, het milieu van herkomst, in de vriendengroep, de school en in de samenleving (Kearney, 2008; Marvul, 2012). De oplossing voor het voorkomen van spijbelen is daarom ook niet te vinden in één leefgebied, maar moet betrekking hebben op alle leefgebieden (Smink & Reimer, 2005). Hoewel preventieve programma's die zich richten op school of omgeving effectief

blijken te zijn, behalven programma's die zich richten op alle leefmilieus een sterker effect in het afnemen van spijbelen (Wilson & Tanner-Smith, 2013).

Bij de aanpak van de problematiek is rol van de mentor een belangrijke factor (WRR, 2009). Het gaat er hierbij vooral om dat de mentor of docent interesse toont in de leerling (Hannes & Damme, 2013). Daarnaast concludeert Schorr (1997) dat bij risicojongeren en hun families een bepaalde houding van de mentoren is vereist. Deze houding beschrijft hij als het tonen van begrip, flexibiliteit en responsiviteit. Tevens benoemt deze auteur het opbouwen van een sterke band op basis van vertrouwen en respect als een belangrijk onderdeel van de rol van de mentor. Hierdoor wordt de binding van de leerling met zijn leeromgeving versterkt (Schorr, 1997). Deze verbondenheid kan ook versterkt worden, door de leerlingen met een beperkt aantal docenten zoveel mogelijk tijd door te laten brengen (Nederlands Jeugd instituut, 2014). Zowel het onderzoek van Virtanen, Lerkkanen, Poikkeus en Kuorelahti (2014) als het onderzoek van Furrer en Skinner (2003) laten zien dat het gevoel door de school ondersteund te worden tot een verhoogde kans op positieve schoolresultaten en een lagere incidentie van spijbelen leidt.

Vormen van schoolmaatschappelijk werk worden aanbevolen door Hersov (1960). Hij meent dat de problematiek van spijbelaars zich daarvoor leent. Het hebben van een maatschappelijk werker binnen de onderwijsinstelling maakt het vroeg signaleren van problemen mogelijk, wat het snel doorverwijzen naar juiste hulp kan vergroten.

Samenwerking

Een belangrijk element van een effectieve aanpak van spijbelen is het bestaan van een samenwerkingsverband tussen publieke instanties, maatschappelijke organisaties en betrokken individuen die interacteren met spijbelende jongeren en hun families (Howell, 2003). Volgens In 't Veld (2005) is intensivering van de samenwerking tussen zorg en onderwijs het meest rendabel om schoolverzuim en schooluitval te voorkomen. In het algemeen vraagt gemeenschaps-brede preventie om samenwerking en het delen van bronnen (Howell, 2003). Het is daarbij noodzakelijk dat scholen effectief communiceren met maatschappelijke organisatie om hun opleidingsdoelen te behalen. Zo'n samenwerkingsverband tussen leraren, onderwijsassistenten, leraren gericht op het speciaal onderwijs, bestuurders, ouders en leerlingen moet binnen het schoolsysteem bestaan (Howell, 2003). Als meerdere partijen vanuit de zorg betrokken zijn bij de school, draagt dit bij aan een omgeving waarin leerlingen de aandacht krijgen die ze nodig hebben (Gullat & Demoine, 1997). Het gaat dan bijvoorbeeld om samenwerking tussen docenten, hulpverleners, wetshandhavers, mentoren en sociaal werkers. Door een sluitend netwerk te vormen, kan worden voorkomen dat leerplichtige jongeren te lang

verzuimen, met problemen rondlopen of zonder startkwalificatie de school verlaten (OM, 2015).

Consistentie

Volgens Patterson (1982) kan het niet consistent of consequent toepassen van disciplineringsstrategieën tot probleemgedrag leiden bij kinderen. Als het kind namelijk niet consistent gestraft wordt voor een overtreding, bijvoorbeeld spijbelen, wordt het in het probleemgedrag bekrachtigd. Het probleemgedrag levert voor het kind dan namelijk meer voordeel dan nadeel op. Immers, op het probleemgedrag volgt dan niet altijd een negatieve consequentie wat het aantrekkelijk maakt dit nog een keer te doen. Het kind zal dan waarschijnlijk doorgaan met spijbelen.

Wagstaff, Combs en Jarvis (2000) benadrukken het belang van een hecht netwerk rond de leerling, onder andere in vorm van onderling consistente regels, procedures en beleid wil er een blijvende, werkende oplossing geboden worden voor het spijbelprobleem. Daarnaast moet een leerling op een consistente wijze gemonitord worden om eventuele problematiek in een vroeg stadium te signaleren. Gebrek aan onderlinge consistentie in zowel regelgeving als monitoring vermindert de effectiviteit van de aanpak.

Ook uit onderzoeken van Cooper (1966), Hersov (1960), Little en Thompson (1983) en Young (1947) komt naar voren dat wanneer spijbelen inconsistent gestraft wordt, het aantal leerlingen dat spijbelt groter wordt. Hieruit blijkt dat consistentie een voorwaarde is om spijbelen effectief aan te pakken. Ook Teasley (2004) ziet een samenhangend, consistente aanpak in samenwerking met de school, ouders en de andere organisaties in het netwerk als een voorwaarde om spijbelen effectief aan te kunnen pakken. De Baat, Messing en Prins (2014) geven aan dat een consequent en eenduidig spijbelbeleid gekenmerkt wordt door afstemming tussen de verschillende instanties op de achtergronden van het verzuim, betrokkenheid van ouders, duidelijke sancties die snel worden toegepast en het monitoren van spijbelaars.

Consequenties voor het onderzoek

Op basis van het literatuuronderzoek worden er verschillende topics gebruikt rondom de aspecten die van belang zijn bij de aanpak van spijbelen. Bij de aanpak van spijbelen valt onderscheid te maken tussen de zorgkant en de straffkant. Beide delen van het netwerk voeren een deel uit van de aanpak van spijbelen. Verder zijn het netwerk en de samenwerking binnen dit netwerk cruciale elementen in de aanpak van spijbelen. Als laatste is de noodzaak van consistentie in de aanpak door dit netwerk naar voren gekomen in het literatuuronderzoek. De topics netwerk, samenwerking en consistentie in de aanpak van spijbelen zijn meegenomen in dit onderzoek.

Methoden

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Voor de informatieverzameling is gebruik gemaakt van acht sleutelinformanten en vier leerlingen. Deze sleutelinformanten zijn in eerste instantie mondeling, via e-mail of via Facebook benaderd. Zij hadden vaak een leidinggevende, coördinerende, maar ook een uitvoerende rol binnen de instanties. Welk netwerk en welke instanties betrokken zijn bij de aanpak van spijbelen, zijn via de wethouder in kaart gebracht. Deze personen zijn benaderd, omdat zij allen een rol speelden in de signalering, preventie en aanpak van spijbelen. Om een zo volledig mogelijk antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag, zijn al deze personen benaderd om mee te werken aan ons onderzoek. De benaderde sleutelinformanten zijn werkzaam bij het Regionaal Bureau voor Leerlingzaken (RBL), Gemeenschappelijke Gezondheids Dienst (GGD), Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), Bureau Halt, gemeente Terneuzen en een middelbare school in Terneuzen. Om de anonimiteit van deze school te waarborgen, wordt de naam van deze school niet genoemd in de resultatensectie.

In totaal zijn er acht interviews afgenomen. Hiervoor zijn er drie coördinatoren van de middelbare school benaderd, namelijk een coördinator LWOO/VMBO onderbouw, een coördinator VMBO bovenbouw en een coördinator HAVO/VWO. Hier is voor gekozen om te zien of er verschillen zijn in de aanpak van spijbelen tussen de verschillende onderwijsniveaus. Daarnaast zijn er nog interviews afgenomen met een orthopedagoog/zorgcoördinator, twee leerplichtambtenaren van het RBL, een wethouder van de Gemeente Terneuzen en een medewerker van het CJG die zich tevens bezighoudt met het ziekteverzuimproject van de GGD. Als laatste zijn er ook nog een aantal vragen aan leerlingen gesteld van de middelbare school om na te gaan of zij goed op de hoogte zijn van het huidige spijbelbeleid binnen de school.

Er zijn half gestructureerde interviews afgenomen, wat inhoudt dat er gebruik gemaakt is van een er gebruik gemaakt werd van een topiclijst waarin globaal de gespreksonderwerpen waren vastgelegd. Uit literatuuronderzoek zijn de volgende topics naar voren gekomen: netwerk, aanpak opgedeeld in strafkant en zorgkant, de samenwerking tussen verschillende instanties en consistentie. Aan de hand van deze topics zijn interviewvragen opgesteld (zie bijlage 1). Aan de hand van verkregen informatie op de interviewvragen, kunnen wij antwoord geven op de hoofdvraag: " In welke mate is er sprake van consistentie in de aanpak van spijbelen in de gemeente Terneuzen?".

Alle vragen die gesteld zijn tijdens het interview waren open vragen, omdat dit meer informatie zou opleveren dan wanneer er gesloten vragen gesteld zouden worden. Bovendien was er vooraf nog weinig bekend over de specifieke onderzoekssituatie, waardoor het stellen van open vragen de voorkeur had. Om de anonimiteit van de

sleutelinformanten te waarborgen worden de namen van de organisaties niet gebruikt bij de resultatensectie.

Om te voorkomen dat sleutelinformaten en leerlingen sociaal wenselijke antwoorden zouden geven, is hen verzekerd dat alle resultaten geanonimiseerd worden gerapporteerd. Op deze manier was het mogelijk om eerlijke antwoorden te geven op de vragen van de onderzoekers. Dit is gedaan om de validiteit van het onderzoek te vergroten.

Om de betrouwbaarheid van de resultaten te vergroten zijn er sleutelinformanten van meerdere instanties bij het onderzoek te betrokken. Daarnaast zijn er ook per instantie ook meerdere sleutelinformanten met dezelfde functie geïnterviewd. Ook is bij alle informanten gebruik gemaakt van dezelfde topics en zijn ook dezelfde vragen gesteld, zodat de overeenkomsten in de antwoorden van de sleutelinformanten te bevorderen. Verder zijn de sleutelinformaten telkens door dezelfde onderzoekers geïnterviewd. Wanneer de interviews door verschillende onderzoekers zouden zijn afgenomen, kan dit namelijk de betrouwbaarheid van de resultaten aantasten. Als laatste zijn er ook meerdere leerlingen benaderd, die zelf hebben ondervonden wat er gebeurd als zij spijbelden. Dit is gedaan om de antwoorden van deze leerlingen met elkaar te kunnen vergelijken.

Resultaten

Achtergrond gemeente Terneuzen

De gemeente Terneuzen is één van de zeven gemeentes in de provincie Zeeland. De gemeente is opgedeeld in 25 kernen of wijken, die vaak een eigen wijk-, dorps- of stadsraad hebben (Gemeente Terneuzen, 2014). De gemeente telde op 1 mei 2014 exact 54.771 inwoners, waarvan 17% van allochtone afkomst is. In de gemeente woonden in 2014 4876 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar. 2882 jongeren volgden in de periode van 2013 tot 2014 het voortgezet onderwijs op één van de middelbare scholen in de gemeente Terneuzen. Van deze jongeren zijn 669 van allochtoon. Ongeveer de helft daarvan, 394 jongeren zijn afkomstig uit een Westers land. Hiermee wordt een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan bedoeld. Het grootste gedeelte van de niet-Westerse allochtonen is afkomstig uit Turkije. Een groot deel van de huishoudens in de gemeente Terneuzen, 42%, heeft een laag inkomen. 41% een gemiddeld inkomen, terwijl 17% van de huishoudens een hoog inkomen heeft (CBS, 2014).

Netwerk

Bij de aanpak van spijbelen kon onderscheid gemaakt worden tussen instanties die betrokken zijn bij de zorgkant en de strafkant. In de praktijk bleek dat deze opdeling minder strak was dan vooraf gedacht. Vaak hielden verschillende instanties zich namelijk bezig met zowel de zorgkant als de strafkant. De instanties in het netwerk waar dit onderzoek op gericht is, hielden zich bezig met jongeren in het voortgezet onderwijs, in de leeftijd 12 t/m 18 jaar.

De instanties die voornamelijk de signalerende taak in het netwerk rondom de aanpak van spijbelen op zich neemt, zijn volgens de sleutelinformaten de onderwijsinstellingen. In het bijzonder werd hierbij de rol van de mentor genoemd. De mentor heeft als taak spijbelaars te melden bij DUO. Daarnaast heeft de mentor een belangrijke rol in het signaleren van achterliggende problematiek en het melden van deze zorgen aan het Intern Zorg Team (IZT). Volgens de sleutelinformanten is de mentor de persoon die zorgt dat de andere instanties bij een leerling betrokken worden. Indien er niet gemeld wordt door de mentor, zal de hulp door andere instanties niet op gang komen. Sleutelinformanten geven aan dat de rol van de mentor daarom cruciaal is in een goede aanpak.

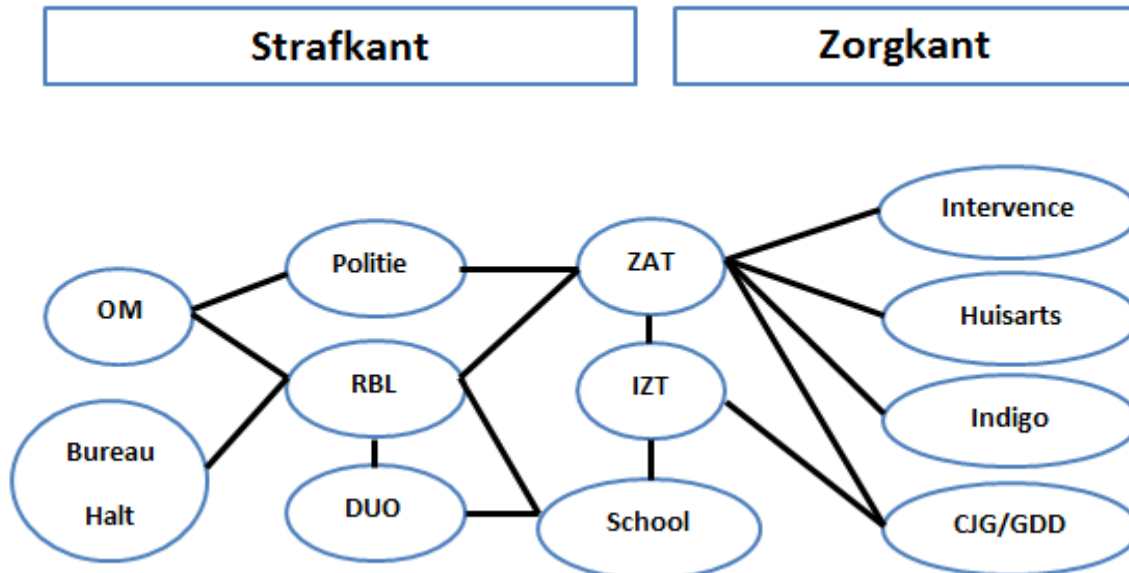
Een belangrijk schakelpunt tussen de strafkant en de zorgkant, is volgens de sleutelinformanten het Intern Zorg Team (IZT). Het IZT houdt zich voornamelijk bezig met de achterliggende problematiek van spijbelen. Het IZT is een team binnen de onderwijsinstelling en bestaat uit het RBL, schoolmaatschappelijk werk, orthopedagogen, een zorgcoördinator en mentoren. De mentor meldt een leerling aan bij het IZT. De zorgcoördinator beslist dan of een leerling in het IZT besproken wordt. Sleutelinformanten beschrijven de rol van zorgcoördinator vooral als coördinerend en sturend in het aanbieden van de juiste hulp.

Als het nodig blijkt te zijn, kan er doorverwezen worden naar het Zorg Advies Team (ZAT). Instanties die bij het ZAT aanwezig zijn, zijn o.a. Intervence (voormalig Bureau Jeugdzorg), politie, wijkagenten, huisartsen, Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), Indigo, Regionaal Bureau Leerplicht (RBL) en Bureau Halt. Dit verschilt per ZAT-overleg, het gaat er namelijk om welke instanties er bij de desbetreffende leerling betrokken zijn of betrokken zouden moeten worden.

Volgens de sleutelinformanten meldt de onderwijsinstelling een spijbelende leerling bij het RBL via het Verzuimloket van Dienst Uitvoerend Onderwijs (DUO). De leerplichtambtenaar nodigt de leerling uit voor een gesprek na een bepaald aantal keer spijbelen of te laat komen. Als het spijbelen of te laat komen dan nog aanhoudt, schakelt de leerplichtambtenaar Openbaar Ministerie (OM) of bureau Halt in. Deze instanties bepalen dan de straf die volgt op het spijbelen. De onderwijsinstelling, DUO, de politie,

het RBL, het OM en bureau Halt zijn dus betrokken bij de strafkant van de aanpak van spijbelen.

Hieronder een schema dat overzichtelijk weergeeft hoe het netwerk rondom de aanpak van spijbelen binnen de gemeente Terneuzen eruit ziet:

Figuur 1: Schematische weergave netwerk aanpak spijbelen binnen gemeente Terneuzen

Aanpak strafkant

In het netwerk is een onderscheid te zien tussen instanties die zich met name richten op de sanctionering en instanties die zich met name richten op het hulpverlenend. Toch blijkt in de praktijk dat deze twee kanten onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Instanties die voornamelijk op de strafkant zitten, zijn het RBL, het OM en Bureau Halt. Ook de onderwijsinstelling zelf heeft een belangrijke functie in de sanctionering, hier worden namelijk de eerste sancties opgelegd. Volgens sleutelinformanten werkzaam op de onderzochte onderwijsinstelling, zijn er vaste sancties. Wanneer een leerling afwezig is, zal hij de aantal afwezige uren dubbel in moeten halen. Verschillende sleutelinformanten geven aan dat er soms afgeweken wordt van deze sanctionering, indien blijkt dat er bijvoorbeeld veel problemen thuis zijn. Dit gebeurt echter alleen bij hoge uitzondering.

Op een bepaald moment komen de leerlingen in aanraking met de leerplichtambtenaar. Dit gebeurt wanneer er 16 uur of meer dan 16 uur gespijbeld is binnen 4 opeenvolgende lesweken. Naast het afwezig zijn op school is er in het verzuimprotocol ook nog het te laat komen opgenomen. Bij 1 tot 9 keer te laat gelden sancties conform het eigen verzuimbeleid van de school. Bij 9 keer te laat komt ook de leerplichtambtenaar in zicht. De leerling krijgt dan net als bij 16 uur spijbelen een waarschuwend gesprek.

De geïnterviewde leerplechtambtenaar geeft aan dat dit waarschuwend gesprek er bij iedere leerling anders uit kan zien. Tijdens dit gesprek wordt er met de leerling gekeken naar oplossingen en krijgen zij een waarschuwing te stoppen met spijbelen omdat er anders gevolgen optreden. De hoeveelheid gesprekken die gevoerd worden met een leerling zijn casusafhankelijk. Wanneer blijkt dat er veel problematiek speelt, zullen er meerdere gesprekken worden gevoerd voordat er over wordt gegaan op een proces-verbaal of Halt-afdoening.

Indien de leerling toch blijft spijbelen zal er een proces-verbaal opgemaakt worden of wordt de leerling doorverwezen naar Bureau Halt waar hij/zij een Halt-afdoening (een soort taakstraf) krijgt. Wanneer er sprake is van een proces-verbaal, wordt het OM hierbij betrokken en zal er een raadsonderzoek plaatsvinden. Hierbij wordt ook onderzoek gedaan naar de thuissituatie van een leerling. Vervolgens zal de leerling voor de rechter moeten komen en zal er een taakstraf uitgevoerd moeten worden.

Aanpak zorgkant

Indien er zorgen zijn over een leerling kan hij/zij door de mentor aangemeld worden via een aanmeldformulier, dit wordt vervolgens gemaild naar de zorgcoördinator. De zorgcoördinator beoordeelt wat er met de leerling moet worden gedaan. Wanneer dit urgent is gaan het IZT hier direct mee aan de slag. De zorgcoördinator kan ook de beoordeling geven dat een leerling wel erg snel is gemeld. De mentor zal dan eerst aangesproken worden met een aantal tips die hij/zij eerst moet proberen, wanneer dit niet helpt kan de leerling alsnog in het IZT besproken worden. Eén keer in de zes weken vindt er een IZT-overleg plaats. Doordat het IZT bestaat uit een vast aantal personen, worden zorgvragen van leerlingen ook op dezelfde manier behandelt.

Eventueel kan er doorverwezen worden naar het ZAT. Het ZAT vervult een centrale rol in de zorgstructuur van het onderwijs (Nederlands Jeugd Instituut, 2014). Zij kijken verder naar de casus wanneer het niet binnen de school opgelost kan worden.

De informanten gaven aan dat voor het op gang krijgen van de hulp de rol van de mentor van groot belang is. Signalen over spijbelgedrag komen via hem binnen. De mentor is het eerste aanspreekpunt voor de leerlingen.

Vanuit eigen observatie en vanuit de informatie verkregen uit de sleutelinformaten komt een beeld voort dat het mentorschap op de verschillende afdelingen verschillend ingevuld wordt. Waar bij het Leer Weg Ondersteunend Onderwijs (LWOO) nadrukkelijker aandacht is voor mogelijke uitval en problematieken van leerlingen is dat in de andere afdelingen minder aan de orde omdat het daarbij niet gaat om leerlingen met een extra ondersteuningsvraag. Op het LWOO zijn er kleine klassen van maximaal 15 leerlingen met in iedere klas een eigen mentor. De mentor zit hier erg dicht op de leerling, waardoor er volgens een informant ook sneller gesignaleerd wordt. Daarnaast is er een

verschil bestaat tussen de afdeling VMBO en de afdeling HAVO – VWO. Op de afdeling VMBO is er meer tijd beschikbaar voor de invulling van het mentorschap dan op HAVO-VWO. Zo zijn er op het VMBO meer mentoren terwijl op HAVO-VWO er slechts één mentor is voor bijvoorbeeld alle bovenbouwklassen samen. Sommige leerlingen krijgen daardoor geen les van hun eigen mentor en kennen de mentor hierdoor niet of nauwelijks. Op deze afdeling is de mentor minder betrokken bij de leerlingen. Het risico op het niet signaleren van problemen is hierdoor groter. Volgens diverse sleutelinformanten zie je dit terug in het soort hulpvragen. Op de afdeling HAVO-VWO gaat spijbelen vaak gepaard met heftigere problematiek dan op de afdeling VMBO.

Sommige leerlingen spijbelen niet, maar zijn langdurig ziek. Hierdoor zijn ze dus wel geoorloofd afwezig, maar kan dit voor de school en andere instanties een reden tot zorgen zijn. Volgens een medewerker van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is daarom het ziekteverzuimproject tot stand gekomen; scholen hadden geen vat op leerlingen die zich ziek meldden. Het zou hier namelijk kunnen gaan om grijs verzuim: verzuim waarbij niet duidelijk is of iemand wel echt ziek is. Daarom zijn er nu vaste protocollen en stroomschema's gemaakt wanneer er reden tot zorgen is. Er zijn vaste criteria voor de mentor wanneer hij-zij moet melden, namelijk bij 40 uur verzuim. De mentor meldt dit dan bij de jeugdverpleegkundige van de GGD. Vervolgens moeten ouders en de leerling bij de jeugdverpleegkundige op gesprek komen. De jeugdverpleegkundige heeft hierbij als taak samen met de ouders een totaalbeeld van de leerling te krijgen. Dit wordt gedaan om te kijken of er misschien meer aan de hand is, of het echt gaat om medische gronden. Dit heeft volgens de medewerkster van het CJG vooral een preventieve functie, zo kunnen ouders er op geattendeerd worden dat achter buikpijn of hoofdpijn andere redenen kunnen zitten, zoals het zich niet prettig voelen op school.

In de gemeente Terneuzen wordt er voor het ziekteverzuimproject volgens de sleutelinformanten vooral gebruikt van motiverende gespreksvoering. Er is ook nog een landelijk project ziekteverzuim, bij dit project is er meer aandacht voor de medische kant. Hierbij staan de jeugdartsen meer voorop terwijl in de gemeente Terneuzen de jeugdverpleegkundigen voorop staan. Uit jaarlijkse evaluaties bij de gemeente Terneuzen is gebleken dat instanties de huidige werkwijze die gehanteerd wordt fijner vinden dan een medische insteek. Ze voelen zich daar meer door gesteund. Het ziekteverzuimproject is een project van de GGD in samenwerking met het voortgezet onderwijs en het RBL en is een onderdeel van het totale verzuimbeleid.

Samenwerking

De sleutelinformanten geven allemaal aan over het algemeen erg tevreden te zijn met de samenwerking. Alle sleutelinformanten gaven aan dat dit vooral te maken had

met de korte lijnen. Doordat er een IZT binnen de school aanwezig is, kan er makkelijk overleg plaats vinden. Dit was voorheen niet het geval, waardoor volgens sleutelinformanten de samenwerking moeizamer verliep. De coördinator van VMBO Basis t/m VMBO-T bovenbouw benoemt de nauwe samenwerking met het RBL als 'een gouden combinatie'. Doordat het RBL binnen de school zit, vindt er wekelijks overleg plaats tussen de coördinatoren en leerplichtambtenaren. Op deze manier is het volgens de sleutelinformanten mogelijk om snel en laagdrempelig samen te werken.

Daarnaast benoemen de sleutelinformanten het Zorg Advies Team (ZAT) als belangrijke factor in de samenwerking. Doordat bij dit overleg verschillende disciplines aanwezig zijn, kan er gebruik gemaakt worden van elkaars expertise. Daarnaast worden instanties die reeds betrokken zijn bij de spijbelende leerling, ook voor dit overleg gevraagd. De sleutelinformanten geven aan dat door de komst van het ZAT, instanties goed op de hoogte zijn van wie welke taak heeft bij de aanpak van de spijbelende leerling. Dit voorkomt volgens hen dat de instanties lang elkaar heen gaan werken. Door de regelmatige overleggen is er sprake van een goede communicatie wat het samenwerkingsverband versterkt.

Jaarlijks vindt er een overleg plaats met alle betrokken instanties en de directeur van de onderwijsinstelling. Hierin worden de punten besproken die goed gaan of die nog verbeterd kunnen worden. Verschillende sleutelinformanten geven aan dat de samenwerking altijd beter kan en dat daarom regelmatig overleg nodig blijft. Eén van de sleutelinformanten geeft aan dat het na de transitie voor iedereen in het begin erg zoeken was, waardoor veel telefoontjes gepleegd moesten worden om zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

Consistentie

Sleutelinformanten geven aan dat er door het IZT, het ZAT en de jaarlijkse overleggen een goede afstemming is tussen de verschillende instanties. Door het voeren van veel overleg wordt er met het team gekeken wat een goede aanpak voor de spijbelende leerling is. Dit maakt dat de betrokken instanties dezelfde aanpak hanteren. Zoals de sleutelinformanten aangeven, liggen de verschillende instanties met elkaar op één lijn. Iedereen is op de hoogte van zijn/haar verantwoordelijkheden. Doordat er goed op elkaar afgestemd wordt, worden leerlingen door de verschillende instanties uit het ZAT consistent benaderd.

Ook leerlingen die door ouders regelmatig ziek gemeld worden, worden ondervangen door het ziekteverzuimproject en de vaste procedure die daarvoor op de onderwijsinstelling gevolgd wordt. Voorheen waren hier geen vaste regels voor waardoor een leerling langdurig afwezig kon zijn, zonder dat hier verder aandacht aan werd

besteed. Nu is er een bezoek aan de jeugdverpleegkundige bij 40 uur ziekteverzuim verplicht. Er wordt ook op toegezien de vaste procedure gevolgd wordt.

Wat door meerdere sleutelinformanten extra benadrukt werd, is de rol van de mentoren in het signaleren van spijbelen en de eventuele achterliggende problematiek. De sleutelinformanten gaven aan dat tussen de mentoren veel verschillen bestaan. Niet iedere mentor is even consistent in het monitoren van zijn leerlingen. Daarnaast is ook niet iedere mentor is even consistent in het melden van problemen. Een sleutelinformant gaf aan dat wanneer de mentor geen melding doet over problematiek bij een leerling, verdere hulp niet snel en makkelijk op gang zal komen.

Als laatste bleek dat de leerlingen elk jaar weer een andere mentor hebben. Volgens de informanten is het daardoor mogelijk dat de leerling het ene jaar een mentor krijgt die een andere aanpak hanteert dan de mentor die zij in het jaar daarop krijgen.

Verder bleek dat er bij het straffen van spijbelen, gewerkt met vaste procedures wat betreft het melden bij afwezigheid en te laat komen. Uit de interviews die zijn afgenomen met de leerlingen, blijkt dat zij goed op de hoogte zijn van de procedures die gevolgd worden als zij spijbelen. Zo is voor hen duidelijk wanneer zij te maken krijgen met een leerplichtambtenaar voor een waarschuwend gesprek. Tevens is hen de vraag gesteld wanneer zij voor het laatst gespijbeld hebben en wat voor straf zij hiervoor hebben gekregen. Iedere leerling had dezelfde straf gekregen, namelijk het aantal uren dat de leerling afwezig was, moest dubbel ingehaald worden. Het blijkt dat door het hanteren van vaste procedures de leerling precies weet wat hem/haar te wachten staat wanneer hij/zij spijbelt. Ook gaven zij aan dat zij telkens met dezelfde personen te maken kregen als zij gespijbeld hadden. De straffen die zij kregen voor het spijbelen, waren conform het verzuimprotocol van de school.

Suggesties ter verbetering

In de afgenomen interviews is aan de sleutelinformanten de vraag gesteld of zij tevreden zijn met het huidige spijbelbeleid en wat voor eventuele verbeterpunten zij hebben. De informanten gaven een paar suggesties ter verbetering gekomen. Ten eerste werd benoemd dat er op de afdeling HAVO/VWO meer mentoren, of in ieder geval meer toezicht zal moeten zijn op leerlingen die spijbelen. Dit gaven de coördinatoren van de school zelf ook aan, zij hebben ondervonden dat één mentor voor alle bovenbouw klassen te weinig is. De coördinator van HAVO/VWO geeft ook aan dat hier volgend schooljaar verandering in komt.

Ten tweede werd door een leerplichtambtenaar aangegeven dat de afhandeling van een proces-verbaal door het OM soms erg lang kan duren. Het komt dan voor dat een leerling een jaar later pas voor de rechter moet verschijnen. Dit maakt de straf niet

lik-op-stuk. Een snellere afhandeling door het OM wordt daarom als verbeterpunt genoemd. De leerplichtambtenaar gaf hierbij wel aan dat dit lastig is, aangezien het OM een raadsonderzoek moet doen en dit meestal veel tijd in beslag neemt. Toch is de afhandeling voorheen sneller verlopen. De leerplichtambtenaar geeft aan dat door fusering met Brabant dit veranderd is.

Conclusie

Het netwerk rondom de aanpak van spijbelen in de gemeente Terneuzen is middels het afnemen van interviews met sleutelinformaten, onderzocht op thema's als samenwerking en consistentie in aanpak. Als eerste is het netwerk van instanties in kaart gebracht die betrokken zijn bij de aanpak van spijbelen bij jongeren van 12 tot 18 jaar. Daarna is de samenwerking aan bod gekomen tussen de verschillende instanties. Als laatste is gekeken naar de consistentie in de aanpak van spijbelen die de verschillende instanties hanteren.

Gebleken is dat de school de belangrijkste factor is bij het signaleren van spijbelen. Als een leerling spijbelt, wordt dit als eerste door de school opgemerkt. Ook als het gaat over achterliggende problematiek is het de school die daar een belangrijke rol in speelt.

Het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL) vervult een sleutelrol aan de strafkant van de aanpak van spijbelen. Het RBL controleert of de school voldoende doet om het spijbelen tegen te gaan en voert gesprekken met leerlingen bij ernstigere vormen van spijbelen. Hierbij houdt het RBL toezicht op het verder verloop van het spijbelen. Ook verwijst het RBL de leerling door naar bureau Halt of het OM. Indien nodig kan het RBL de leerling doorverwijzen voor passende hulp.

In de aanpak van de problematiek achter spijbelen vervullen het IZT en het ZAT een centrale rol. Het IZT en het ZAT hebben als rol de verschillende partijen te verbinden die bij de aanpak van de problematiek te maken hebben, om ervoor te zorgen dat verschillende partijen met elkaar optrekken.

Andere instanties die betrokken zijn bij de aanpak van spijbelen zijn de politie, het Openbaar Ministerie (OM), de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en de Dienst Uitvoerend Onderwijs (DUO).

Verder is gebleken dat de samenwerking bevorderd wordt doordat er korte lijnen zijn tussen de instanties. De instanties hebben namelijk regelmatig contact met elkaar om probleemleerlingen te bespreken. Het Intern Zorg Team (IZT) en het Zorg Advies Team (ZAT) bleek een cruciaal element te zijn in deze onderlinge samenwerking. In deze teams zijn namelijk alle instanties vertegenwoordigd die betrokken zijn bij de aanpak van de spijbelproblematiek.

De samenwerking tussen de instanties die betrokken zijn bij het straffen van spijbelen is minder intensief. Het RBL, het OM en bureau Halt hebben alleen contact als een leerling in aanmerking komt voor een proces-verbaal door het OM of een taakstraf bij bureau Halt. Er is dus geen regelmatig contact met deze instanties.

Als laatste is de consistentie in de aanpak van spijbelen door de verschillende instanties die daarbij betrokken zijn, aan bod gekomen. Er waren meerdere factoren aan te wijzen aan de zorgkant die bevorderend bleken te zijn voor een consistente aanpak van spijbelen. Zo heeft de zorgcoördinator een centrale rol bij het bepalen of een leerling wel of niet besproken moet worden door het IZT. Doordat dezelfde persoon hier altijd de beslissing over neemt, werkt dit bevorderend voor de consistentie van die beslissingen. Ook het feit dat het IZT en het ZAT uit een vast aantal professionals bestaan, zorgt ervoor dat een leerling telkens door dezelfde personen en op dezelfde afgesproken manier behandeld wordt. De laatste factor is de centrale rol van het CJG in het verbinden van de instanties die betrokken zijn bij de problematiek die gepaard kan gaan met spijbelen. Het CJG in de gemeente Terneuzen functioneert eigenlijk als de toegang tot alle jeugdhulp.

Een factor aan de zorgkant die de kans op een consistente aanpak verkleint is het feit dat er op de bovenbouw van het HAVO-VWO slechts één mentor is die verantwoordelijk is voor de signaleren van problemen bij de leerlingen. Vaak kennen de leerlingen deze mentor niet of nauwelijks en vice versa. Dit maakt het voor de mentor lastig om in de gaten te houden of de leerling met problematiek te maken heeft.

Ook bij de strafkant kan geconcludeerd worden dat hier een aantal factoren een positieve invloed hebben op de consistentie van de aanpak. Als eerste is er een landelijke strafprotocol wat de scholen en het RBL voorschrijft wat er moet gebeuren als een leerling spijbelt. Doordat alle instanties bekend zijn met dit protocol en hier ook mee werken, zorgt dit voor een consistente aanpak. Een andere factor die de consistentie bevordert, is dat leerlingen altijd te maken krijgen met dezelfde leerplichtambtenaar. Doordat de leerling steeds dezelfde leerplichtambtenaar tegenkomt als hij regelmatig spijbelt, die ook steeds hetzelfde protocol hanteert, resulteert dit in een consistente aanpak.

Discussie

Bij de uitvoering van dit onderzoek is ook een beperking naar voren gekomen. Aan dit onderzoek hebben namelijk zowel sleutelinformanten van een onderwijsinstelling als het RBL meegedaan. Informanten van beide instanties kunnen de resultaten van dit onderzoek dus ook inzien. Het RBL heeft de bevoegdheid de onderwijsinstelling te controleren of zij volgens de regels handelen bij de aanpak van spijbelen. Gebeurt dit

niet, dan kan dit negatieve consequenties hebben voor de onderwijsinstelling. De sleutelinformanten van de onderwijsinstelling kunnen dus sociaal wenselijke antwoorden gegeven hebben om de situatie beter voor te doen, dan het werkelijk is. Dit kan de validiteit van de resultaten van dit onderzoek in gevaar brengen.

Uit dit onderzoek zijn ook enkele consequenties te trekken. Zo is tijdens het uitvoeren van dit onderzoek gebleken dat het bestaan van een goed samenwerkingsverband een belangrijke voorwaarde is voor het consistent aanpakken van spijbelen. Als er sprake is van korte lijnen en regelmatig overleg komt dit namelijk de consistentie van de aanpak ten goede. Dit is ook al eerder gebleken uit de literatuur. Volgens Howell (1995) is één van de belangrijkste elementen in een effectieve aanpak van spijbelen het bestaan van een samenwerkingsverband tussen publieke instanties, maatschappelijke organisaties en betrokken individuen die interacteren met spijbelende jongeren en hun families. Dit onderstreept met name het belang van het bestaan van teams als het IZT en het ZAT. Deze teams vervullen een cruciale rol bij de aanpak van spijbelen in Terneuzen. Het belang van het bestaan van deze teams wordt ook ingezien door de professionals in de praktijk.

Ook het belang van een betrokken mentor of docent bij het signaleren van problemen is in dit onderzoek naar voren gekomen. Hannes en Damme (2013) kwamen tot de conclusie dat het er vooral om gaat dat de mentor of docent interesse toont in de leerling. Daarnaast is het volgens Schorr (1997) belangrijk dat er een sterke band opgebouwd wordt tussen de leerling en mentor of docent op basis van vertrouwen en respect. In dit onderzoek kwam met name naar voren dat op de afdeling HAVO-VWO weinig mentoren of docenten aanwezig zijn die verantwoordelijk zijn om de leerling consistent te monitoren. Echter, daarbij moet wel opgemerkt worden dat een docent deze rol ook kan vervullen terwijl hij daar niet in eerste plaats voor verantwoordelijk is. Er kan dus niet geconcludeerd worden dat problemen niet of te laat gesignaleerd worden op de afdeling HAVO-VWO. Om tot die conclusie te komen is nog verder onderzoek nodig. Mocht dit echter wel zo zijn, dan zou er verbetering mogelijk zijn door extra mentoren aan te stellen op de afdeling HAVO-VWO.

Verder is gebleken dat de leerlingen een andere mentor krijgen als zij naar het volgende leerjaar gaan. Daardoor is het mogelijk dat de leerlingen het ene jaar een mentor krijgt die een andere aanpak hanteert dan de mentor die zij in het jaar daarop krijgen. Een mogelijke verbetering zou zijn om leerlingen meerdere jaren dezelfde mentor te geven, zodat zij elk jaar te maken krijgen met dezelfde mentor en dezelfde aanpak.

Als laatste is gebleken dat er aan de strafkant van de aanpak van spijbelen, waar de instanties RBL, het OM en DUO bij betrokken zijn, de samenwerking tussen deze instanties valt te verbeteren. Nu is namelijk alleen contact als een leerling spijbel. Op dit

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

gebied is dus nog verbetering mogelijk in de onderlinge samenwerking. Een mogelijkheid tot verbetering zou zijn als het als dit contact op regelmatige basis plaats vindt.

Literatuur

- Alexander, K., Entwisle, D., & Kabbani, N. (2001). The dropout process in life course perspective: Early risk factors at home and school. *The Teachers College Record*, 103(5), 760-822.
- Baat, M. de, Missing, C., & Prins, D. (2014). *Wat werkt bij schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten?* Nederlands Jeugd Instituut.
- Bye, L., Alvarez, M. E., Haynes, J., & Sweigart, C. E. (2010). *Truancy prevention and intervention: A practical guide*. Oxford University Press.
- Centraal Bureau voor Statistiek (CBS). (2014). *Bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio, 1 januari*. Verkregen op 12 mei, 2015, van:
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=03759ned&D1=0,3,6,9,12&D2=129-132&D3=759&D4=25-26&VW=T>
- Cooper, M. G. (1966). School refusal: An inquiry into the part played by school and home. *Educational Research*, 8, 223-229. doi:10.1080/0013188660080308
- Darmody, M., Smyth, E., & McCoy, S. (2008). Acting up or opting out? Truancy in Irish secondary schools. *Educational Review*, 60(4), 359-373.
doi:10.1080/00131910802393399
- De Baat, M., & Messing, C. (2012). Wat werkt bij het voorkomen van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten? Verkregen van:
http://www.kindermishandeling.info/nl/Watwerkt_VSVenverzuim.pdf
- Furrer, C., & Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in children's academic engagement and performance. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 148-162.
- Garry, E. M. (1996). Truancy: First Step to a Lifetime of Problems. *Juvenile justice bulletin*.
- Gemeente Terneuzen. (2014). *Kernen en Wijken*. Verkregen op 12 mei, 2015, van:
https://www.terneuzen.nl/Inwoners_Terneuzen/Wonen/Kernen_en_Wijken
- Gullat, D. E., & Demoine, D. A. (1997). *Assistance for the school administrator concerned about student truancy*. ERIC Document Reproduction Service.

Haight, C. M., Chapman, G. V., Hendron, M., Loftis, R., & Kearney, C. A. (2014).

Evaluation of a Truancy Program at Nine At-Risk Middle Schools. *Psychology in the Schools, 51*(7), 779-787. doi: 10.1002/pits.21775

Halt. (2015). *Halt-straft*. Verkregen op 20 mei, 2015, van: <http://halt.nl/halt-straft/>

Hersov, L. A. (1960). Persistent non-attendance at school. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 1*, 130-136. doi:10.1111/j.1469-7610.1960.tb01987.x

Hersov, L. A. (1960). Refusal to go to School. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 1*(2), 137-145. doi: 10.1111/j.1469-7610.1960.tb01988.x

Hirschfield, P. J. (2008). Preparing for prison? The criminalization of school discipline in the USA. *Theoretical Criminology, 12*(1), 79-101. doi:10.1177/1362480607085795

Howell, J. C. (2003). Diffusing research into practice using the comprehensive strategy for serious, violent, and chronic juvenile offenders. *Youth Violence and Juvenile Justice, 1*(3), 219-245. doi: 10.1177/1541204003001003001

Hunt, M. K., & Hopko, D. R. (2009). Predicting high school truancy among students in the Appalachian South. *The journal of primary prevention, 30*(5), 549-567. doi:10.1007/s10935-009-0187-7

JSO. (2015). *Transitie Jeugdzorg*. Verkregen op 13 april, 2015, van <http://www.jso.nl/transitiejeugdzorg.html>

Kearney, C. A. (2008). School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review, 28*, 451-471.

Marvul, J. N. (2012). If You Build It, They Will Come A Successful Truancy Intervention Program in a Small High School. *Urban Education, 47*(1), 144-169. doi:10.1177/0042085911427738

McCartt, A. T., Shabanova, V. I., & Leaf, W. A. (2003). Driving experience, crashes and traffic citations of teenage beginning drivers. *Accident Analysis & Prevention, 35*(3), 311-320.

OM. (2015). *Schoolverzuim/spijbelen*. Verkregen op 20 mei, 2015, van: <https://www.om.nl/onderwerpen/schoolverzuim/>

- Patterson, G.R. (1982). *Coercive family process: A social learning approach*. Eugene: Castilia.
- Reid, K. (2010). Finding strategic solutions to reduce truancy. *Research in Education*, 84(1), 1-18. doi:10.7227/RIE.84.1
- Rijksoverheid. (2015). *Geoorloofd schoolverzuim en spijbelen*. Verkregen op 20 mei, 2015, van: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/geoorloofd-schoolverzuim-en-spijbelen>
- Schorr, L.B. 1997. *Common Purpose: Strengthening Families and Neighborhoods To Rebuild America*. New York, NY: Doubleday.
- Smink, J., & Reimer, M. S. (2005). *Fifteen effective strategies for improving student attendance and truancy prevention*. National Dropout Prevention Center/Network.
- Steinhart, D. J. (1996). Status offenses. *The Future of Children*, 86-99.
doi:10.2307/1602596
- Stoll, P. (1990). Absent pupils who are officially present. *Education today*, 40(3), 22-25.
- Teasley, M. L. (2004). Absenteeism and truancy: Risk, protection, and best practice implications for school social workers. *Children & Schools*, 26(2), 117-128.
doi:10.1093/cs/26.2.117
- Thompson, R. E., & Little, L. F. (1983). Truancy: How parents and teachers contribute. *The School Counselor*, 285-291.
- Veld, R. in 't, Korving, W., Hamdan, Y., & Steen, M. van der (2005). *Kosten en baten van voortijdig schoolverlaten*. Rotterdam: Rebelgroup.
- Virtanen, T. E., Lerkkanen, M. K., Poikkeus, A. M., & Kuorelahti, M. (2014). Student behavioral engagement as a mediator between teacher, family, and peer support and school truancy. *Learning and Individual Differences*, 36, 201-206.
doi:10.1016/j.lindif.2014.09.001
- Vries, G. C., & de Jong, M. W. (1993). *Schoolverzuim en schooluitval in het voortgezet onderwijs: een literatuurstudie*. Swets & Zeitlinger.
- Wagstaff, M., Combs, L., & Jarvis, B. (2000). Solving high school attendance problems: A case study. *The Journal of At-Risk Issues*, 7(1), 21-30.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2009). *Vertrouwen in de school: over de uitval van 'overbelaste' jongeren*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Wilson, S. J., & Tanner-Smith, E. E. (2013). Dropout prevention and intervention programs for improving school completion among school-aged children and youth: A systematic review. *Journal of the Society for Social Work and Research, 4*, 357-372

Young, A. J. (1947). Truancy: A study of mental, scholastic, and social conditions in the problem of non-attendance at school. *British Journal of Educational Psychology, 17*, 50-51.

Bijlage 1

Interview met coördinatoren op onderwijsinstelling

- Intro

Wat houdt uw functie precies in ?

Wat verstaat u onder spijbelen?

- Aanpak

Wanneer krijgt u te maken met een spijbelende leerling?

Wat wordt er preventief gedaan aan spijbelen?

Hoe worden de leerlingen geïnformeerd over het spijbelbeleid? (voorlichting, brief, moeten ze het uit een schoolgids zelf halen?) Is er sprake van een actief of passief beleid?

Hoe gaat dit richting ouders? Worden ouders ook vooraf op de hoogte gesteld over het spijbelbeleid en hoe wordt dit dan gedaan? (actief of passief beleid)

Stel een kind van 14 jaar is een dag niet op school verschenen zonder zich af te melden:

Welke acties worden dan op school ondernomen?

Hoe worden absenties bijgehouden? (gebeurt dit bij iedere wisseling van docent ?)

Hoe wordt er gecontroleerd bij ziekteverzuim of de leerling wel echt ziek is?

Wanneer wordt er contact met ouders opgenomen indien een kind spijbelt?

Hoe worden ouders betrokken bij het spijbelgedrag van hun kinderen?

Zit er verschil in benadering van de tijd dat een kind spijbelt? (langdurig of kort) En hoe ziet dat verschil er dan uit?

Is er naast het bestraffen van spijbelen ook aandacht voor eventuele achterliggende problematiek van kinderen die spijbelen? Hoe wordt daar mee om gegaan?

Wat wordt er gedaan om te zorgen dat het kind niet in herhaling valt.

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELLEN IN TERNEUZEN

- Samenwerking

Met welke instanties werkt u samen bij de aanpak van spijbelen?

Hoe ervaart u deze samenwerking? Welke dingen gaan goed en welke dingen zouden beter kunnen?

Is er regelmatig overleg tussen de instanties?

- Consistentie

Komt het deel van het beleid dat de school zelf mag invullen tot stand in samenwerking eventuele andere instanties of bepaald de school dat zelf?

In hoeverre hanteert u vaste protocollen bij de aanpak van spijbelen?

- Suggesties voor verbetering

Wat vindt u zelf van het spijbelbeleid? Zijn er zaken die u nog anders zou willen zien?

- Einde

Heeft u nog vragen voor ons? Of heeft u zelf nog punten die van belang kunnen zijn voor ons onderzoek?

Interview orthopedagoog

- Intro

Wat is uw functie precies?

Wat verstaat u onder spijbelen?

- Aanpak

Bent u betrokken bij de preventie van spijbelen?

U zal waarschijnlijk niet met alle leerlingen te maken krijgen die spijbelen. Wanneer komt u in beeld bij de aanpak van spijbelen?

Wat gebeurt er als een leerling bij u als orthopedagoog komt?

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELLEN IN TERNEUZEN

Hoe wordt de aanpak spijbelen rekening gehouden met de mate waarin het kind gespijbeld heeft? Dus hanteert u een andere aanpak bij kinderen die veel spijbelen dan bij kinderen die weinig spijbelen?

Heeft u als orthopedagoog contact met de ouders van de leerling? Op wat voor manier betreft u de ouders erbij?

Wat doet u om er voor te zorgen dat een kind niet vaker spijbelt?

- Samenwerking

Met welke instanties werkt u samen als het gaat om de aanpak van spijbelen?

Hoe ervaart u deze samenwerking? Welke dingen gaan goed en welke dingen zouden beter kunnen?

Is er regelmatig overleg tussen de instanties?

- Consistentie

Werkt u volgens een vast protocol als u met een spijbelende leerling te maken krijgt?

- Suggesties voor verbetering

Zijn er dingen die u graag anders zou zien in het huidige spijbelbeleid?

- Einde

Heeft u nog vragen voor ons? Of heeft u zelf nog punten die van belang kunnen zijn voor ons onderzoek?

Interview leerplichtambtenaren RBL

Wij doen onderzoek naar de aanpak van spijbelen. Hierbij kijken wij door middel van interviews of de verschillende instanties die samenwerken op één lijn liggen als het gaat om de aanpak van spijbelen.

- Intro

Kunt u in het kort uitleggen wat voor functie u heeft binnen het RBL?

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELLEN IN TERNEUZEN

- Aanpak

Hoe worden de leerlingen geïnformeerd over het spijbelbeleid? Hoe zijn leerlingen er van op de hoogte gesteld wanneer zij met een leerplichtambtenaar te maken krijgen?

Hoe gaat dit richting ouders? Worden ouders ook vooraf op de hoogte gesteld over het spijbelbeleid en de gevolgen die dit met zich meebrengt? Of komen ouders hier pas achter wanneer het reeds zo ver is?

Wanneer krijgt het RBL te maken met een leerling die spijbelt?

Wat voor aanpak wordt er gehanteerd wanneer een leerling regelmatig spijbelt? Hoe ziet die aanpak er uit? Hoe motiveert u de leerling toch naar school te gaan?

Hoe wordt er gecontroleerd of er gespijbeld wordt? Krijgt u een signaal door van bijvoorbeeld de school of is dit is een systeem vastgelegd en terug te zien?

Hoe wordt er gecontroleerd bij ziekteverzuim of de leerling wel echt ziek is? En hoe lang moet een leerling ziek zijn voordat er gecontroleerd wordt wat er precies gaande is?

Wanneer wordt er contact met ouders opgenomen en hoe worden ouders bij de aanpak van spijbelen betrokken?

Merkt u hierbij veel weerstand van ouders? Hoe gaat u met deze eventuele weerstand om?

Is er naast het bestraffen van spijbelen ook aandacht voor eventuele achterliggende problematiek van leerlingen die spijbelen? Hoe wordt daar mee om gegaan? Ook: hoe zou hier mee omgegaan moeten worden?

Wat wordt er gedaan om te zorgen dat de leerling niet in herhaling valt?

- Samenwerking

Met welke instanties werkt u nog meer samen als het gaat om de aanpak van spijbelen?

Hoe vindt u zelf dat deze samenwerking verloopt?

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELLEN IN TERNEUZEN

- Consistentie

Merkt u dat de verschillende instanties verschillend denken over de aanpak van spijbelen? Of dat er verschillend gehandeld wordt bij het aanpakken van spijbelen.

Bent u tevreden over de mate waarin de verschillende instanties dezelfde aanpak hanteren?

- Suggesties ter verbetering

Wat vindt u zelf van het spijbelbeleid? Zijn er zaken die u nog anders zou willen zien of bent u over het algemeen tevreden?

- Einde

Heeft u nog vragen voor ons? Of heeft u zelf nog punten die van belang kunnen zijn voor ons onderzoek?

Interview sleutelinformant Bureau Halt

Wij doen onderzoek naar de aanpak van spijbelen. Dit doen we door verschillende instellingen te interviewen die met de aanpak van spijbelen te maken hebben en vervolgens te kijken of er sprake is van een (in)consistente aanpak.

- Intro

Kunt u in het kort uitleggen wat uw functie is?

- Aanpak

Wat wordt er in eerste instantie gedaan om spijbelen te voorkomen?

Worden leerlingen van te voren geïnformeerd over het spijbelbeleid en de consequenties van spijbelen? Op wat voor manier gebeurt dit? (Actief of passief beleid, dus d.m.v. een voorlichting of is dit te vinden in een informatieboekje bijvoorbeeld?)

Hoe gaat dit richting ouders? Worden ouders ook vooraf op de hoogte gesteld over het spijbelbeleid en hoe wordt dit dan gedaan?

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELLEN IN TERNEUZEN

Wanneer komen kinderen die spijbelen met bureau Halt in aanraking? Is hier een vaste procedure voor?

Is er naast het bestraffen van spijbelen ook aandacht voor eventuele achterliggende problematiek van leerlingen die spijbelen? Hoe wordt daar mee om gegaan?

Hoe ziet een halt-afdoening voor spijbelen eruit? Is dit voor ieder kind hetzelfde of is dit per individu verschillend?

Hoe worden ouders bij het spijbelgedrag van hun kind betrokken?

Merkt u regelmatig weerstand van ouders? Hoe wordt daar mee omgegaan?

Wat wordt er gedaan om te zorgen dat de leerling niet in herhaling valt?

- Samenwerking

Met welke instanties werkt u samen als het gaat om de aanpak van spijbelen?

Hoe ervaart u deze samenwerking?

- Suggesties ter verbetering

Wat zou nog verbeterd kunnen worden in de samenwerking? Of bent u hier volledig tevreden over?

Wat vindt u zelf van het spijbelbeleid? Zijn er zaken die u nog anders zou willen zien?

- Einde

Heeft u nog vragen voor ons? Of heeft u zelf nog punten die van belang kunnen zijn voor ons onderzoek?

Interview leerlingen

- Aanpak

Weet jij wat er gebeurt als je spijbelt? Welke straf krijg je dan bijvoorbeeld?

Heb je wel eens gespijbeld? Wat gebeurde er toen je spijbelde? Zijn je ouders gebeld toen je gespijbeld had?

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

Krijg je meer straf als je een hele dag spijbelt dan wanneer je bijvoorbeeld maar 1 lesuur spijbelt?

Ben je wel eens te laat gekomen? Wat gebeurt er als je in de ochtend te laat op school komt? Wat voor gevolgen heeft dat?

Als je ziek bent gemeld, wordt dan ook echt gecontroleerd of je wel echt ziek bent?

- Consistentie

Kreeg je altijd met dezelfde mentor of teamleider te maken als je spijbelde?

Heb je steeds dezelfde straf gekregen als je gespijbeld had?

Bijlage 2: Logboek

Wie?	Wanneer?	Hoe Lang?	Wat?
Hans en Annelot	2 februari	1.5 uur	Eerste bijeenkomst
Hans en Annelot	5 februari	3 uur	Eerste onderzoeksopzet, opstellen hoofdvraag en deelvragen
Hans en Annelot	9 februari	0.5 uur	Gesprek thesis begeleider
Hans en Annelot	9 februari	1.5 uur	hoorcollege
Hans en Annelot	11 februari	8 uur	Literatuur lezen
Annelot	13 februari	6 uur	Literatuur lezen
Hans en Annelot	16 februari	1.5 uur	hoorcollege
Hans	17 februari	6 uur	Literatuur lezen
Hans en Annelot	18 februari	5 uur	Eerste onderzoeksopzet, deel inleiding en theoretisch kader, stukje over gemeente Terneuzen
Hans en Annelot	19 februari	8 uur	Eerste onderzoeksopzet, deel inleiding en theoretisch kader, stukje over gemeente

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

			Terneuzen
Hans en Annelot	23 februari	0.5 uur	Bespreken van volledige onderzoeksopzet
Hans en Annelot	23 februari	1.5	hoorcollege
Hans en Annelot	24 februari	6 uur	Literatuur lezen
Hans en Annelot	26 februari	6 uur	Herschrijven inleiding
Hans en Annelot	27 februari	5 uur	Theoretisch kader
Annelot	28 februari	4 uur	Theoretisch kader
Hans en Annelot	2 maart	1.5 uur	hoorcollege
Annelot	9 maart	1.5 uur	hoorcollege
Hans	13 maart	4 uur	Methoden
Annelot	16 maart	4 uur	Mails opstellen, telefonisch contact opnemen met onderwijsinstelling, afspraken regelen
Annelot	16 maart	1.5	hoorcollege
Annelot	23 maart	1 uur	Afspraak met begeleider over inleiding, methoden en theoretisch kader
Hans en Annelot	26 maart	6 uur	Opstellen van de interviews voor de

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

			verschillende instanties aan de hand van topics uit literatuur
Hans	30 maart	1.5 uur	Hoorcollege
Hans en Annelot	8 april	3 uur	Vorbereiden van interviews, opnameapparatuur regelen
Hans en Annelot	13 april	0.5 uur	Interview Bureau Halt
Hans en Annelot	14 april	5 uur	Interview zorgcoördinator en twee coördinatoren van de onderwijsinstelling
Annelot	15 april	1 uur	Interview CJG
Annelot	17 april	3 uur	Interview leerplichtambtenaren
Annelot	18 april	8 uur	Interviews uitschrijven
Hans	19 april	4 uur	Interviews uitschrijven
Hans	20 april	1.5 uur	Hoorcollege ethiek
Annelot	21 april	6 uur	Interviews uitschrijven
Hans	28 april	4 uur	Essayopdracht 5 schrijven (Leerlijn

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

			Wetenschapsfilosofie en Ethiek)
Hans	29 april	4 uur	Essayopdracht 5 schrijven (Leerlijn Wetenschapsfilosofie en Ethiek)
Hans en Annelot	30 april	4 uur	Overzicht gemaakt van de tot nu verkregen resultaten
Annelot	5 mei	3 uur	Interview coördinator en leerlingen
Hans en Annelot	6 mei	6 uur	Interviews uitschrijven en resultaten toevoegen aan overzicht van belangrijkste resultaten
Hans en Annelot	8 mei	2 uur	Powerpoint presentatie maken
Hans en Annelot	11 mei	4 uur	Presentaties thesis
Hans en Annelot	15 mei	3 uur	Opdracht krantenbericht met belangrijkste resultaten schrijven. Feedback geven op deze opdracht van

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

			medestudenten
Hans en Annelot	21 mei	3 uur	Uitwerking resultaten
Annelot	22 mei	5 uur	Uitwerking resultaten
Hans en Annelot	23 mei	5 uur	Uitwerking resultaten
Hans en Annelot	24 mei	5 uur	Uitwerking conclusie + maken voorblad + aanpassen literatuurlijst
Hans	25 mei	5 uur	Uitwerking discussie
Hans en Annelot	26 mei	1,5 uur	Thesisbespreking (VIP- dag)
Hans en Annelot	27 mei	2 uur	Bekijken feedback Chris en verdere planning thesis
Hans en Annelot	28 mei	4 uur	Literatuur zoeken
Hans en Annelot	11 juni	4 uur	Literatuur zoeken
Hans en Annelot	12 juni	6 uur	Literatuur zoeken
Hans en Annelot	17 juni	8 uur	Herschrijven thesis aan de hand van verkrege feedback
Hans en Annelot	18 juni	11 uur	Herschrijven thesis
Hans	19 juni	5 uur	Herschrijven thesis
Annelot	21 juni	3 uur	Opmaak en

DE MATE VAN CONSISTENTIE IN DE AANPAK VAN SPIJBELEN IN TERNEUZEN

			controleren op spelfouten
Hans en Annelot	22 juni	4 uur	Alles controleren, gereed maken voor inleveren